

Nr 180.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående grunder för kristillägg åt statliga befattningshavare m. fl.; given Stockholms slott den 3 mars 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1944.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, förslag till grunder för kristillägg åt statliga befattningshavare m. fl. under tiden från och med andra kvartalet 1944 till och med första kvartalet 1945 samt anför därvid följande.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 77 beslöt 1943 års riksdag (skr. nr 182), att kristillägg till statliga befattningshavare och pensionärer m. fl. under tiden från och med andra kvartalet 1943 till och med första kvartalet 1944 skulle utgå med 16 procent, så länge levnadskostnadsindex uppgick till talet 152 eller däröver men understeg 160, samt att ett ytterligare tillägg på 5 procent skulle utgå, för den händelse index skulle stiga till eller över 160.

Såsom en kompletterande föreskrift skulle därvid gälla, att om talet 249 i 1914 års serie — efter vilken lönerna på den allmänna arbetsmarknaden regleras — skulle noteras före 160, de statsanställdas kristillägg i vart fall skulle höjas från och med den månad, då lönehöjningen skedde på den allmänna arbetsmarknaden. Vid nedgång till eller under 152 skulle 5-procentstillägget bortfalla, därvid motsvarande hänsyn skulle tagas till tidpunkten för inträffandet av indextalet 237 i 1914 års serie. Nyssnämnda tillägg å 5 procent skulle icke utgå i förhållande till högre lönebelopp än 500 kronor för månad, medan kristillägget i övrigt, liksom tidigare, skulle beräknas på samma underlag som det rörliga tillägget, eller ett lönebelopp av högst 900 kronor och ett pensionsbelopp av högst 500 kronor per månad.

Bestämmelser rörande kristillägg för tiden 1 april 1943—31 mars 1944 ha med stöd av riksdagens beslut utfärdats genom kungörelserna den 16 april 1943 (nr 196), den 16 juli 1943 (nr 636), den 22 oktober 1943 (nr 752) och den 21 januari 1944 (nr 18).

Under regleringsperioden ha levnadskostnaderna hållit sig praktiskt taget oförändrade; indextalet i 1935 års serie har endast stigit med en enhet, nämligen från talet 153, som hade uppnåtts den 1 oktober 1942, till 154 den 1 januari 1944. Kristilläggen ha sålunda under perioden utgått oförändrade efter 16 procent.

Under februari 1944 ha överläggningar om kristilläggens utformning för nästa regleringsperiod hållits med representanter för personalorganisationerna. Vid förhandlingarna ha från tjänstemännens sida framställts önskemål, att kristilläggen måtte liksom för löpande regleringsperiod bestämmas i viss anslutning till det mellan arbetsgivareföreningen och landsorganisationen träffade nya ramavtalet. Särskilt har påyrkats, att de på den allmänna arbetsmarknaden godtagna bestämmelserna om oförändrade tillägg även vid en relativt betydande nedgång i levnadskostnaderna måtte tillförsäkras även de statsanställda.

Huvudgrunderna för dyrtidskompensationen enligt det nya ramavtalet kunna i korthet angivas på följande sätt. De vid årsskiftet utgående tilläggen skola bibehållas oförändrade, i den mån ej annat sägs i avtalet. Liksom enligt föregående års ramavtal skola tilläggen, därest levnadskostnadsindex med 1914 som basår stiger till 249, ökas med 5 procent från och med början av andra månaden i det kvartal, varunder nämnda gräns uppnåtts, och detta 5-procentstillägg skall, därest levnadskostnadsindex senare under något kvartal nedgår till eller under 237, bortfalla från och med andra månaden i samma kvartal. Tilläggen i övrigt skola däremot kvarstå oförändrade även vid en nedgång under talet 237. Först om index skulle falla till eller under 220, äger svenska arbetsgivareföreningen rätt att uppsäga avtalet om dyrtidskompensation. Om index skulle stiga till lägst 257, äger landsorganisationen motsvarande uppsägningsrätt. Uppsägningen gäller i båda fallen tidigast från och med ingången av andra månaden efter det kvartalsskifte, då nämnda gränser uppnåtts. — Mot intervallet 237—249 i 1914 års levnadskostnadsserie svarar närmast intervallet 152—160 i 1935 års serie. Indextalen 220 och 257 i 1914 års serie motsvara närmast respektive 141 (140,85) och 165 (164,53).

Giltighetstiden för nuvarande bestämmelser om de statsanställdas kristillägg utgår i och med första kvartalet 1944. Beslut om kristillägg för den följande tiden bör sålunda nu meddelas. Den nya regleringen torde lämpligen böra avse en tid av ett år och alltså omfatta de tre återstående kvartalen av detta år och första kvartalet 1945.

Vid reglering av kristilläggen för nästa period knyter sig intresset i främsta rummet till de bestämmelser, som skola gälla vid en nedgång av levnadskostnaderna. För fall av oförändrade eller stegrade levnadskostnader har jag liksom personalrepresentanterna utgått ifrån att samma regler skola tillämpas som för närvarande. Ett ytterligare tillägg på 5 procent bör sålunda utgå, om index stiger till eller över 160 (eventuellt talet 249 i 1914 års serie), och vid en nedgång av index till 152 (eventuellt talet 237 i 1914 års serie) bör detta tillägg bortfalla. För den händelse levnadskostnaderna skulle nedgå under talet 152 har däremot ifrågasatts en avvikelse från nu gällande regler. Från de statsanställdas sida har sålunda, som förut nämnts, i anslutning till det nya ramavtalet påyrkats en begränsning av kristilläggens automatiska rörlighet nedåt. Vid uppbyggnaden av kristilläggen har ju principen varit den, att dessa tillägg vid fallande levnadskostnader skola minskas med en eftersläpning motsvarande den, som gällde vid uppgången av levnadskostnaderna. Vid en nedgång av index under 152 har kristillägget sålunda förutsatts skola utgå med 16 procent intill det kvartalsskifte, då indextalet 148 nåddes, och därefter med 14 procent intill det kvartalsskifte, då talet 144 nåddes, och därefter med 12 procent intill det kvartalsskifte, då talet 136 nåddes. En anpassning till det nya ramavtalet skulle däremot innebära, att det nuvarande 16-procentiga kristillägget, trots att förutsättningarna för en sänkning till 14 eller 12 procent inträtt, skulle kvarstå oförändrat, tills index sjunkit under talet 141.

För min del har jag ansett mig kunna biträda personalens önskemål om en anknytning av kristilläggen jämväl för nästa regleringsperiod till de bestämmelser, som avtalats på den allmänna arbetsmarknaden.

Den gräns, vid vilken en omprövning av tilläggen på den allmänna arbetsmarknaden ifrågakommer, är indextalet 220 i 1914 års serie. Detta tal ligger mellan levnadskostnadstalen 141 och 140 i 1935 års serie. Det synes naturligt att för de statsanställdas del anknyta prövningen till talet 140, vilket bättre än talet 141 svarar mot de intervallgränser, som gällt för kristilläggen. Den ändring av kristilläggen, vartill omprövningen må föranleda, torde böra vinna tillämpning från den tidpunkt, då index når nämnda gräns. För att full indexmässig överensstämmelse med förhållandena på allmänna arbetsmarknaden skall vinnas, bör en nedgång av index i 1914 års serie till 220, om denna inträder innan talet 140 nås i 1935 års serie, medföra samma konsekvenser som här förutsatts knutna till sistnämnda förändring, dock med iakttagande av att den eventuella ändringen av kristilläggen skall äga rum först fr. o. m. andra månaden efter det kvartalsskifte, då indextalet 220 noterats.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

Kungl. Maj:ts proposition nr 180.

dels besluta, att kristillägg må utgå under tiden från och med andra kvartalet 1944 till och med första kvartalet 1945 enligt av mig i det föregående angivna grunder,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga bestämmelser i ämnet.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Birger Öhman.
